

EL VALLÈS I LA RAÓ PRODUCTIVA CATALANA

MANEL LARROSA
Arquitecte

RECEIVED: JANUARY 8 2014

RESUM

La millora de la implantació territorial de les empreses del Vallès amb la reforma dels seus polígons i assentaments, podria partir també d'una visió a escala catalana que destaqués la centralitat d'aquest territori i el valor de ser la quota màxima de concentració productiva catalana. Una visió "de dalt a baix", diferit de la local cap al conjunt, aportaria molts elements potents de reforma territorial i productiva.

PARAULES CLAU: Vallès; Territori; centralitat productiva; polígons industrials; assentaments industrials

ABSTRACT

The improvement of business territorial implementation in the Valles region based on the reform of their industrial parks and settlements could highlight the centrality of the territory and their value as productive concentration at a Catalan level. The strategy "top-down", different from the strategy "bottom-up", could provide strong elements to the territorial and productive reform.

KEY WORDS: Vallès; territory; productive centrality; industrial parks; settlement zones.

RESUMEN

La mejora de la implantación territorial de las empresas del Vallès con la reforma de sus polígonos y asentamientos, podría partir también de una visión a escala catalana que destacara la centralidad de este territorio y el valor de ser la cuota máxima de concentración productiva catalana . Una visión "de arriba abajo", diferido de la local hacia el conjunto, aportaría muchos elementos potentes de reforma territorial y productiva

PALABRAS CLAVE: Vallès; territorio; centralidad productiva; polígonos industriales; asentamientos industriales.

En el marc d'anàlisi dels polígons del Vallès i en una opció de consolidació de l'assentament industrial podem partir d'una lectura de baix a dalt, a partir de les activitats assentades, l'estat dels polígons, les relacions entre ells, els dèficits de la urbanització i del seu valor urbà... o, per contra, com proposem, podem partir d'una lectura des de dalt cap a baix. Aquest punt de vista és especialment ric si el practiquem al Vallès, sobretot en un enfoc unitari de tot ell, Occidental i Oriental, com una única realitat territorial.

Per a aquest plantejament hem de partir d'un discurs i d'una estratègia de centralitat catalana. El Vallès ocupa una posició principal en el llarg corredor de la mediterrània, i aquesta centralitat és plenament urbana, no simplement geogràfica o funcional. I així, la localització industrial no seria solament un fet resultat de les comunicacions (com antigament en les "colònies fabrils" ho era de proximitat a les fonts energètiques), sinó de l'assentament en un medi complex, en el qual són possibles les relacions productives. Les interrelacions entre centres productius i amb altres serveis, especialment els que fan referència al capital humà, esdevenen el factor clau, tot i que ens aparegui una dispersió de les localitzacions, una suburbialització dels artefactes urbanístics i una gran desintegració de l'espai conjunt.

Un segon ordre de consideració ens portaria a afirmar que el territori és un capital públic i no solament un suport físic a les activitats. Aquesta visió permetria polítiques d'incentiu productiu basades en l'actuació pública sobre el territori. Amb més precisió, direm que el territori i el seu grau d'integració urbana constitueixen un factor de productivitat, que entendrem si fem la hipòtesi contrària: no hi ha productivitat possible en l'aïllament de les seues productives.

Les grans opcions de la concentració productiva de la vall prelitoral en l'àmbit del Vallès que podem destacar són:

- La localització de les grans empreses com a signe d'urbanitat. Les grans empreses són com els elements màxims de la jerarquia urbana en el camp productiu.
- Un sistema ciutat. El conjunt dels polígons, particularment al llarg de l'autopista AP7 i del ferrocarril R8, són la base d'un nou sistema urbà.
- Clúster o concentració. No tenim en aquest territori una especialització industrial concreta, sinó el fet de la presència de vuit dels deu grans sectors productius¹, en una estreta interrelació entre ells. No tenim un clúster específic, però sí un espai molt específic, que potser podem anomenar "Districte industrial", el qual se situa al Vallès, al centre de la vall prelitoral catalana, en el lloc de la màxima concentració urbana, un espai ben relacionat amb la costa i amb els eixos cap a l'interior (Osona, Bages, Anoia,...).
- Massa crítica. La dimensió i nombre de les implantacions i la seva proporció dins Catalunya aporten una massa crítica considerable de cara a ser un element rector de la dinàmica productiva catalana. En aquest espai és possible dissenyar

¹ Vegi's: Joaquim Solà, Montserrat Termes, Xavier Sáez: El Vallès, motor productiu de Catalunya. FEMVallès, 2012.

no solament un reforçament de la centralitat productiva, sinó traçar elements hegemònics d'abast productiu a escala catalana.

- Una raó d'externalitats, d'externalitats ampliables: la urbanitat. Les implantacions industrials en aquesta àrea són fruit de valors d'externalitat i aquestes es poden resumir en un fet integrat: la urbanitat. Un discurs solament de densitat, infraestructures, etc., resulten parcials davant la realitat conjunta del fet urbà. Similarment com la transformació olímpica de Barcelona va partir d'un enteniment integrat de la urbanitat i no de la suma de polítiques parcials, al Vallès, en aquest àmbit de la major concentració productiva catalana, ens cal una integració semblant de l'espai i la defensa de la seva millora en termes de qualitat urbana.
- Cal fer més eficient aquesta concentració, la qual, per altra banda, es deu basar en l'eficiència. Aquest espai avui desordenat déu existir en base a les relacions deficiència que expliquen la seva concentració. Si és així, només podem operar a través de l'increment de la seva eficiència funcional com a marc conjunt. Hi ha en aquest camp tot un desenvolupament d'accions possibles des del sector públic en pro del foment productiu. I si resulta que des dels poders públics no és possible ni convenient actuar dins de les empreses, sí que ho seria fer-ho en el marc que les allotja i en aquest estadi obtindríem un camp d'actuació enorme, quan sovint ens preguntem com fer-ho per poder intervenir en política industrial.

La ciutat lineal: proposta de nodes i estacions ferroviàries

La ciutat lineal de l'AP7 i la R8. El reconeixement d'aquest territori ha de fer-se amb claredat. Hi ha a mig formar una gran ciutat lineal, suma de diverses poblacions, algunes històriques, altres més recents, que han convingut en una convergència que és clau reconèixer i impulsar.

Si parlem de nova ciutat en una visió conjunta, l'estructuració de les línies de ferrocarrils de rodalia esdevindria un capítol central de l'estructuració i reconeixement d'aquest espai en termes urbans (suburbans o metropolitans, si es vol), particularment amb la construcció dels grans nodes de comunicació entre línies avui pendents (vegi's plànol de proposta). Aquesta proposta posa de relleu una lògica de la urbanitat, més enllà de la simple construcció "d'infraestructures", perquè massa sovint el discurs infraestructural ha estat fet contra la capacitat urbana del territori per quedar imbuït d'esquematisme funcional.

Barcelona i la seva regió

El reconeixement del Vallès resultaria una pas clau de l'estructuració de la regió metropolitana de Barcelona. Per començar, hem d'entendre aquesta com un espai orgànic i no solament com unes corones de diferent gradient de perifèria i traçades des del centre. Ens cal entendre aquest territori com un conjunt de sistemes de ciutats.

En síntesi, no estem parlant d'altra cosa que de l'estructuració convenient de la regió de Barcelona, la qual supera en molt l'àmbit de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) avui institucionalitzada. Es tracta de proposar una relació més potent, rica i interdependent entre el conjunt català i la pròpia capital. I en aquest objectiu, la configuració de la regió és un element essencial.

La regió és un fet territorial i de contingut econòmic estratègic en la definició d'un projecte de futur a escala catalana. Constituiria la possibilitat de superar la visió de Barcelona limitada al fet de capital cultural, política, administrativa, turística,... amb la incorporació a ella del fet productiu de forma estructural. No es tracta en cap cas de la reivindicació del Vallès com a peça separada de la regió, però sí de la seva funció específica en la regió de Barcelona i en la seva contribució a la marca i a la realitat barcelonina i catalana com a realitats relligades. Es tracta, en tot cas, de plantejar una nova escala per a Barcelona. Es tracta de proposar un salt endavant com es feu el 1992, amb la integració d'una nova corona de perifèria també ara tractada com a ciutat plena. Una ciutat que és, però, gran Regió. Parlem d'una intervenció pública en la millora radical de les externalitats dels assentaments productius que són, a la fi, el conjunt dels assentaments urbans i la seva relació.

Catalunya i la regió de Barcelona

L'estructuració del Vallès assoliria un primer pas del reforçament de l'espina urbana del país, que es la gran vall prelitoral, però aquesta visió encadenaria un segon pas en l'enteniment del país com a regions econòmiques, regions per suma de comarques, però com espais amb especialitzacions diverses. La Catalunya de vegueries ha de ser un projecte més enllà de l'administració per contenir una base econòmica profunda.

En conclusió, un encaix del polígons i assentaments industrials del Vallès en una visió catalana del fet productiu aportaria notables elements d'ordenació física, organització de la complexitat dels serveis, potenciació de les sinèrgies i, en síntesi, la prioritat de cara un increment notable de les seves expectatives de futur. A la ciutat industrial del Vallès, una visió de dalt a baix és decisiva per aportar elements estratègics i fer-ho de manera àgil i substancial.